

АКМЕОЛОГІЯ: НОВА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Вивчається одна з актуальних проблем сучасної педагогіки – проблема формування творчої особистості майбутнього фахівця. Актуальною є проблема пошуку педагогічних технологій. Розглядається акмеологічний підхід як інноваційна технологія, яка забезпечує нову якість освіти.

Ключові слова: акмеологічний аспект, акме, якість освіти.

Изучается одна из актуальных проблем современной педагогики – проблема формирования творческой личности будущего специалиста. Актуальной является проблема поиска педагогических технологий. Рассматривается акмеологический подход как инновационная технология, обеспечивающая новое качество образования.

Ключевые слова: акмеологический аспект, акме, качество образования.

The question of acmeological approaches in professional training is researched in this article. The search of the innovative pedagogical technologies becomes actual with the connection of necessity of psychological and pedagogical model development of the competitive specialists training. The author of the article says that globalization in engineering education and research is a reality nowadays. A well-educated, intelligent and creative person of future specialist is certainly to be able to effectively communicate in non-native speaking technologies and to be able to be promoted in their career. Then the author proves that it is very important to investigate engineering students' motivation and attitude towards learning English. That's why it is necessary to create a good learning atmosphere. It should be noted that students of technical departments are more interested in the subjects of their study than in general English. The students are focused on their future needs which include listening to English-speaking reporters and reading scientific articles about new achievements. They not only motivate them to learn English but also enrich their creative potential.

In order to enhance student motivation a teacher can decrease student anxiety by creating a supportive learning atmosphere. Teachers of English are not expected to be experts in every sphere of knowledge but their students do not always understand this. That's why the teachers have plenty of issues to address before picking up appropriate teaching material.

Then the author states that teachers should investigate useful practices for turning down students' fear and anxiety. They can build this environment with the help of new methods and approaches. One of them is the using acmeological approach. The author comes to the conclusion that new methods can guide the students to learn more, meaningful and successful.

Key words: *acmeological aspect, acme, education quality.*

Постановка проблеми. Поширення інноваційної діяльності в системі вищої освіти України відбувається в контексті світових тенденцій розвитку освітніх систем. У контексті розгляду проблем формування компетентного фахівця особливу актуальність представляє питання підготовки у ВНЗ конкурентноспроможного інженера – фахівця, що має сукупність професійно-особистісних якостей, що забезпечують результативність його діяльності в соціумі. Проблема добре інформованих, але погано освічених фахівців – одна з актуальних проблем вищої технічної освіти. Як стверджує М. Хайдеггер [1], освіта покликана створювати, утримувати і поновлювати усе багатство культурно-історичних і духовних цінностей людини в цілому, відкривати її суть і гідність.

Так, Б.Юдин [2] розглядає освіту як засіб розвитку людських ресурсів. Розвиток людини він трактує як процес реалізації її суб'єктивності, творчої самореалізації, єднання з іншими людьми, зберігаючи власну природну своєрідність. Вважаємо, що вища технічна школа покликана забезпечити такі умови, в яких можливе перевтілення особистісно-суспільних цілей в дієвий внутрішній стимул професійно-творчого становлення майбутнього інженера. Такі умови забезпечує акмеологія.

Аналіз останніх публікацій і досліджень і виділення невирішеної частини проблеми. Актуальним для реформування освіти в єдину комплексну систему національної освіти є впровадження суб'єкт – суб'єктної, “інноваційної парадигми освіти, що створює умови для формування у студентів ключових компетентностей громадянина єдиної Європи” [3]. Так, Л. М. Ващенко визначає

інновації в освіті України як процес створення та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти [4].

Якість сучасної освіти стала актуальним предметом обговорення педагогічної громадськості. В дослідженнях Д.В. Булатової, А.І. Домашнєва, Л.І. Лесохіної, І.І. Макашиної, А.А. Миролубова, І.В. Рахманова, С.Ф. Шатилова та ін. розроблявся підхід до організації освітнього процесу. Концепція особистісно-орієнтованої освіти опирається на культурно-історичний і діяльнісний підходи (Л.С. Виготський, О.О. Леонт'єв, Д.Б. Ельконін, Е.В. Ільєнков, В.В. Давидов, Г.П. Щедровицький, О.Г. Асмолов) і має на сьогодні розробників в загальнометодологічному плані (В.В. Серіков, В.Г. Цукерман, В.П. Зінченко, Л.Н. Куликова); на організаційно-управлінському рівні цією проблемою займаються М.Н. Костикова, В.А. Болотов.

В той же час, останніми роками став розроблятися акмеологічний підхід до проблеми підготовки фахівців. Дослідженням професійної компетентності як категорії акмеології займалися Т.Є. Баєва, Л.Є. Варфоломєєва, Д.А. Мамонт, М.Ф. Сікач та ін. Акмеологічний підхід до проблеми професійного саморозвитку вивчав В.А. Храпик. Він розробив алгоритм формування Я-концепції професіоналізму.

Творцями акмеологічної науки вважають наступних вчених: Б.Г. Ананьєва, К.А. Абульханова-Славську, О.О. Бодалева, Н.В. Кузьміну, А.А. Деркач, Л.Г. Лаптева, А.К. Маркову, І.Н. Семенова, О.С. Анісімова, А.С. Гусєву, В.Г. Зазикіна, та ін. Акмеологічний аспект феноменології творчої майстерності представлений в працях О.О. Бодальова, В.Г. Зазикіна, В. Освальда, І.Я. Перла та ін. На думку А.І. Субетто, "управління майбутнім можливо в умовах розвитку якостей людини, громадського інтелекту і освітніх систем в суспільстві" [5, с. 15]. Так, Н.В. Кузьміна [6] визначає акмеологію як галузь наукового знання, комплекс наукових дисциплін, об'єктом вивчення якої є людина в динаміці само актуалізації її творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в різних життєвих сферах, і в освіті також.

Проведений аналіз науково-теоретичних принципів розробки акмеологічного підходу в теорії і практиці вищої технічної освіти України дає можливість стверджувати, що і до виникнення акмеології психологи, соціологи, педагоги досліджували питання професіоналізму, творчості, освіти

дорослих, які багато в чому мають подібність з акмеологічною проблематикою. Ми вважаємо, що застосування акмеології до досліджуваної проблеми дасть можливість, передусім, по-новому осмислити розуміння сутності «нова якість освіти», мета якої дати можливість майбутньому фахівцеві орієнтуватися в широкому колі питань, забезпечити соціальну і професійну мобільність особистості, потребу в активному саморозвитку, продуктивній реалізації творчого потенціалу в професійній діяльності і досягненні "акме" професійного розвитку. Проте питання застосування акмеології до вирішення проблеми якості освіти не досить вивчене. Ця проблема є надзвичайно актуальною, оскільки Україна є членом ЮНЕСКО, у галузі освіти головними на сьогодні є завдання і цілі, визначені на форумі Дакара "Освіта для всіх" і, зокрема, забезпечення якісної освіти для всіх, на усіх рівнях і навчання впродовж усього життя [7].

Тому, **мета** цієї статті полягає в проведенні теоретичного аналізу проблеми підвищення якості вищої освіти й зв'язку акмеології та якості освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст педагогічного процесу має бути насичений інноваційними аспектами освітніх технологій. Одним з таких аспектів ми вбачаємо в акмеологічному аспекті, який стимулює розвиток, передусім, особистісних якостей, необхідних конкурентоспроможному фахівцеві майбутнього.

Застосування акмеології до змісту освіти, технологій навчання й виховання студентів технічного навчального закладу являє собою переведення закладу з режиму функціонування до режиму розвитку, при цьому підвищується і якість освіти, тому, що в усіх суб'єктів освіти систематизуючими стають пізнавальні мотиви, навчання стає внутрішньою проблемою, а творче переосмислення дійсно стає провідним. Необхідність акмеологічного підходу в навчально-виховному процесі вищого технічного навчального закладу очевидна, оскільки суспільство очікує, щоб майбутні спеціалісти були комунікабельними, креативними, самостійно мислячими особистостями, які прагнуть до успіху й уміють самостійно будувати індивідуальну траєкторію розвитку.

Ми вважаємо, що застосування акмеології до навчання в процесі фахової підготовки допоможе вирішити наступні проблеми: адаптація студентів до вузівського життя й нових умов навчальної діяльності; входження у майбутню

професію при поєднанні загальної і спеціальної підготовки та прояв активності і самостійності. В цьому і полягає сутність нової якості освіти.

Реалізація акмеологічного підходу забезпечить посилення професійної мотивації майбутніх інженерів, стимулювання їх творчого потенціалу, виявлення і плідне використання особових ресурсів для досягнення успіху в професійній діяльності за допомогою формування акмеологічної спрямованості особистості (А.А. Деркач, А.К. Маркова, Г.В. Рева та ін.).

Так, акмеолог Г.С. Данилова [8] пропонує розглядати структуру якості освіти, де якість результату (наприклад, соціальна зрілість) залежить як від якості мети, так і від якості педагогічного процесу: якості викладача, якості педагогічної діяльності, и т.п. Вважаємо, що якість освіти – світова тенденція розвитку вищої освіти. Сьогодні вища освіта може і повинна забезпечити високу якість освіти за умов, в яких можливе перевтілення особистісно-суспільних цілей в дійовий стимул професійно творчого становлення майбутнього інженера.

На Україні тенденція підвищення якості освіти втілюється в життя, усвідомлюється державою та є актуальною. Що про це говорять роботи акмеологів? В.Н. Максимова, розглядаючи акмеологію в контексті проблем якості освіти, вважає, що особливу значущість має акмеологічна теорія зрілості. Вона вважає, що нинішні освітні заклади грають поліфункціональну роль в розвитку людини і суспільства і можуть забезпечити високу якість освіти за умови, якщо функціонуватимуть як багатовимірні моделі, що діють у дусі соціального замовлення [8].

У своїй роботі "Акмеологічна школа: нова якість освіти» Г.С. Данилова відмічає, що акмеологія – це наука про якість людини і якість життя. На її думку, «акмеологія освіти досліджує умови досягнення високі якості освітніх систем, розвитку суб'єктів освітнього процесу і орієнтується на психологію розвитку людини в навчальній і професійній діяльності» [9, с. 96].

Проблемі розгляду акмеології як нової парадигми освіти присвячені роботи А.А. Деркача та А.А. Бодалева. Вони вважають, що предметом акмеології в широкому сенсі є об'єктивні і суб'єктивні чинники, які, взаємодіючи один з одним, сприяють або перешкоджають прогресивному розвитку дорослої людини. І.Н. Семенов [10] запевняє, що сучасні вищі навчальні заклади практикують інноваційні форми та методи педагогічного

процесу і представляють широке віяло сучасних освітніх послуг, які забезпечують гуманізацію виховання та навчання.

Ми вважаємо, що заданням вищої освіти нової якості є формування у студентів здібностей і потреб до творчості, до соціальної і особистісної творчості. Тільки та людина може повноцінно діяти у змінюючому світі, змінити цей світ, яка здатна самостійно вийти за межі засвоєної нею інформації, стандартного набору знань, навичок і умінь, стереотипних установок, зробити самостійний вибір, прийняти самостійне рішення.

Отже, проблеми якості освітніх послуг останніми роками придбала все більшу актуальність. Це пов'язано з інтернаціоналізацією освіти і необхідністю гармонізації освіти, у тому числі за критеріями якості з іншими системами. Структуризація професійної підготовки з метою її вдосконалення і оптимізації повинна проводитися спільно, системно і з певною направленістю, що включає наступну роботу:

- по класифікації технологій навчання;
- по дослідженню результатів їх взаємодії.

Існують різні інноваційні технології для підвищення якості вищої освіти. Під інноваційною освітньою технологією розуміємо сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання і управління, об'єднаних єдиною метою; відбір операційних дій викладачем і студентом, в результаті яких істотно покращується мотивація студентів до навчання.

М.В. Колотилова [11] ввела в акмеологію поняття – акмеологічні технології освіти. Вона вважає, що акмеологічні технології освіти – це системний метод навчання майбутніх фахівців проектуванню, створенню і часткової перевірки високопродуктивних моделей авторських систем діяльності.

До інноваційних освітніх технологій можна віднести: модульну технологію; інтерактивну технологію; особистісно-орієнтоване навчання; проектну технологію; технологію розвитку критичного мислення; технологію різнорівневого навчання; моделююче навчання; дебати; інформаційну технологію та ін. Інноваційні технології для підвищення якості освіти та їх особливості ми звели в таблицю 1.

Інноваційні освітні технології

Технологія	Особливості технології
Модульна	Самостійна робота студентів
Інтерактивна	Робота в групах, дискусії, рольові ігри
Особистісно-орієнтоване навчання	Формування єдності пізнавальних і особистісних якостей
Проектна	Планування, аналіз, пошук, реалізація, результат
Розвиток критичного мислення	Конструктивна інтелектуальна діяльність
Технологія різнорівневого навчання	Розділ студентів на групи
Моделююче навчання	Основний метод - гра
Інформаційна	Використання комп'ютерів
Розвивальне навчання	Розвиток студентів, формування творчої особистості

Розглянемо інноваційні технології, які пропонуються для підвищення якості освіти. *Інтерактивні технології*: навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається, це співнавчання, в якому і вчитель, і учні є суб'єктами навчання. Вчитель виступає в ролі організатора процесу навчання. Інтерактивні вправи: робота в групах, дискусія, рольові ігри. Суть *особистісно орієнтованого навчання* в наступному: в умовах особистісно орієнтованого навчання акцент зроблено: на розвиток у суб'єктів навчання особистісного ставлення до світу, до себе; на формування цілісної особистості єдності її пізнавальних і особистісних якостей, на розвиток інтелектуальних і творчих здібностей. Результатом даної технології має бути: високий рівень інтелектуального, особистісного і духовного розвитку викладачів і студентів; повноцінна реалізація природних нахилів, здібностей, інтересів студентів та викладачів; розвиток механізмів самоосвіти, самореалізації, самовираження, саморозвитку, саморегуляції, самозахисту, самовиховання особистості.

Проектні технології. Проектування передбачає: планування; аналіз; пошук; реалізацію; результат. Метод проектів – орієнтація на самостійну діяльність студентів, рішення певної проблеми, що передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання, інтегрованих знань і вмінь з галузі обраної професійної діяльності. Продуктивною освітньою технологією, яка підтримує компетентісно-орієнтований підхід в освіті, є метод проектів.

Суть *модульної технології* полягає в тому, студент цілком самостійно (або за певною допомогою) досягає конкретної мети навчально – пізнавальної діяльності в процесі роботи над модулем. Модуль може виступати як програма навчання.

Сьогодні найбільш поширеною вважають *технологія розвитку критичного мислення*. Оскільки вирішальною метою освіти є навчити творчо застосовувати набуті знання на практиці, критичне мислення має стати стратегічною основою для постійної освіти людей. Необхідно врахувати й те, що критичне мислення завжди діалогічне. *Критичне мислення* - це конструктивна інтелектуальна діяльність. *Технологія різнорівневого навчання* передбачає рівневу диференціацію за рахунок поділу студентів на змінні та відносно гомогенні за складом групи. *Моделююче навчання*. Одним з ключових моделюючих технологій можна вважати гру. Безумовним позитивним моментом використання технології є можливість впливу на емоційну сферу, таких можливостей немає в жодному підході до навчання. *Інформаційні технології* представляють використання можливостей комп'ютерів (програмового забезпечення). *Розвивальне навчання* ставить на меті загальний розвиток студента, його інтелектуальних можливостей, почуттів, уміння вчитися спілкуватися, формування творчої особистості. Інші технології навчання: проблемне навчання; продуктивне навчання; евристичне навчання.

Вважаємо, що для підвищення якості вищої технічної освіти доцільно використати акме-технології, які забезпечують успішність студентів в професійній підготовці. Акмеологічні технології як інтеграційна система включають:

- 1) технологію проектування;
- 2) технологію управління організаційно-педагогічними процесами;
- 3) технологію успішного навчання на принципах стійкої мотивації;
- 4) технологію супроводу педагогічного процесу психологічною підтримкою.

Акмеологічна технологія – це поетапна організація пізнавальної діяльності студента, яка забезпечує успіх в професійній підготовці. До акме-технологій можна віднести і такі технології: тренінгові технології; технології особистісно-орієнтованого навчання. Визначаємо наступні цілі акмеологічних технологій: забезпечення неперервної професійної освіти; розвиток науково-дослідної діяльності студентів та організація й впровадження результатів досліджень.

Висновки. В нашому дослідженні ми розглянули інноваційні технології, які підвищують якість освіти. До інноваційних освітніх технологій деякі вчені відносять наступні педагогічні технології: інтерактивну, інформаційну,

модульну і проектну технології, технологію різнорівневого навчання, технологію розвитку критичного мислення, особово орієнтоване навчання і моделююче. Оскільки успішність соціалізації залежить від ціннісних орієнтацій і стосунків, які складають ядро особистості і це визначається запасом отриманих знань, умінь і навичок, які характеризують студента як суб'єкта діяльності, ми прийшли до висновку, що необхідно використовувати акмеологічні технології. Акме-технології спрямовані на формування мотиву самоствердження. Вони допоможуть студентам пізнавати себе. Кінцевий результат використання акме-технологій – стійка здатність до самостійного вибору, самоудосконалення, самореалізації в соціокультурних умовах. Перспективу подальшого дослідження складає теоретичне обґрунтування моделі формування професійно творчого фахівця на засадах акмеологічного підходу.

Література

1. Хайдеггер М. Бытие и время / М. Хйдеггер // Пер. с нем. В.В. Бабухина: М.: Ad. Marginem, 1997. Переизд.: СПб.: Наука, 2002; М.: Академический проект, 2010. – 546 с.
2. Юдин Б.Г. О человеке, его природе и его будущем / Б.Г.Юдин // Вопросы философии, 2004. - № 2. – С.4.
3. Гаврик І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: Дис. ... д-ра пед. наук.: 13.00.04 / І.В. Гаврик // Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 475 с.
4. Ващенко Л.М. Інновації в освіті / Л.М. Ващенко // Енциклопедія освіти / Гол. ред.. В.Г. Кремень. – К.: Освіта, 2008. – С. 338-340.
5. Субетто А.Н. Проблема качества высшего образования в контексте глобальных и национальных проблем общественного развития / А.Н. Субетто. – СПб.: Кострома, 2000. – С. 15.
6. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. – СПб: Акмеологическая академия, 1995. – 24 с.
7. Хаксли Д. Планетарная утопия / Д. Хаксли // Курьер ЮНЕСКО. – 1991. – № 43. – С. 42-43.
8. Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования / В.Н. Максимова // Завуч: Научно-практический журнал. –2004. – № 3. – С.3-23.

9. Данилова Г.С. Акмеолічна школа: нова якість освіти / Г.С. Данилова // Освіта і управління. – Т. 12. – 2002. – № 2. – С. 96 – 108.

10. Семёнов И.Н. Акмеология – новое направление современного человекознания / И.Н. Семёнов // Общественные науки и современность. – 2006. – № 3. – С. 49-54.

11. Колотилова М.В. Акмеология как новый учебный предмет в подготовке преподавателей / М.В. Колотилова // Акмеологические проблемы подготовки преподавателей: Сб. науч. тр. / М-во общ. и проф. образования РФ. Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов. Акад. акм. наук. Шуйский гос. пед. ун-т; Ред. кол: Н.В. Кузьмина, Е.С. Гуртовой и др. – М., 1998. – Вып. 1 – С. 156-166.